DE JAVAANSCH E HANDSCHRIFTEN

TE LONDEN.

Het zal de beoefenaars van de Javaansche literatuur misschien van nut kunnen zijn te weten welke Javaansche handschriften in de verschillende rigtingen te Londen bewaard worden: dit alleen is voor mij een dringende rede om hier eenige opgaven te doen aangaande die handschriften, welke ik gedurende mijn verblijf te Londen in de maanden Julij en Augustus laatstleden gezien heb. Wel is waar is het mij niet mogelijk een naauwkeurige beschrijving van elk dier handschriften te geven, — mijn kort verblijf te Londen, dat binnen de grenzen der vacantie beperkt was, en het groot aantal handschriften, dat ruim honderd en vijftig bedraagt, hebben mij genoodzaakt den kring mijner werkzaamheden tot eenig gedeelte te bepalen, wilde ik niet met leeg e handen te huis komen — evenwel meen ik te mogen vertrouwen, dat mijne opgaven, voornamelijk die over de in proza geschreven Javaansche wetten, welke wegens mijne betrekking bij de Akademie alhier het meest mijne gedachten tot zich moesten trekken, van eenig belang gerekend worden door de beoefenaars der Javaansche letterkunde. Van nut zullen deze opgaven niet ontbloot zijn, al was het alleen, dat degeen, die zich met de hoogst belangrijke verzameling van Javaansche handschriften in het Britsch Museum wil bekend maken, zich nu de tijdroovende en vervelende bezigheid zal kunnen besparen om den Catalogus, die niets anders, dan de nummers bevat, te vergelijken met de handschriften zelven, die men bij gedeelten voor zich moest laten brengen.

12280. Een in poëzie geschrevene babad van Pakoe Boewana.

12281. Djaja Långkara.

12282. *||* *ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သက္ကရာဇ်မှစ၍အထိအသက်သက္ကရာဇ်မှစ၍*
ပျက်စီးသွားသောသက္ကရာဇ်

History of the present Dynasty from the death of Pakubuwana to the peace of Java. Een in poëzie geschreven boek.

12283. Een poëtische geschiedenis van Mangkoenegara.

12284. Rāma Keling.

12285. Angling Darmi.

12286. Djaja Koesoema.

12287. Sedjarah Mentaram.

12288. Babad Soeltanan, ook genoemd Babad Mangkoenegaran.

12289. Baron SAKENDER.

12290. Kitab Toehpah, Javaansch-mohammedaansch wetboek, dat door mij in het begin van dit jaar is uitgegeven. Dit schoon geschreven handschrift heeft ten titel *မိကဆူကမ္ဘာလောကီ* en voorin staat: Tufah, A treatise on mahomedan law translated for me by the chief of Samarang Adi mangolo. Dit handschrift is geheel door mij vergeleken met het uitgegeven boek; de belangrijkste afwijkingen in lezing deel ik hier mede.

Uitgegeven Toehpah.

Toehpah in Handschrift.

Blz.	1. reg. 2	<i>မိဆာင်သိယုကျ</i> — <i>မိဂ်ဂိဒဟ</i> <i>မိဂ်ဂိကျ</i> in reg. 4.	<i>မိဆာင်သိယုကျ</i> <i>မိဂ်ဂိဒဟ</i> <i>မိဂ်ဂိကျ</i> <i>မိဂ်ဂိဒဟ</i> <i>မိဂ်ဂိကျ</i> <i>မိဂ်ဂိဒဟ</i> <i>မိဂ်ဂိကျ</i> <i>မိဂ်ဂိဒဟ</i>
„	2. „	7. Volgt op het woord <i>မာယုကျ</i>	nog <i>ကဆိး</i>
„	6. „	18 in plaats van <i>မာယုကျ</i>	staat <i>မာယုကျ</i>
„	12. „	1 „ „ <i>မာယုကျ</i>	„ <i>မာယုကျ</i>
„	12. „	12 „ „ <i>မာယုကျ</i>	„ <i>မာယုကျ</i>
„	12. „	15 „ „ <i>မာယုကျ</i>	„ <i>မာယုကျ</i>

Uitgegeven Toehpah.

Toehpah in Handschrift.

„ 27. „ 22 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 28. „ 14 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 28. „ 13 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 30. „ 17	wordt na မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	ingelascht မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 34. „ 1 in plaats van	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	staat မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 36. „ 9 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 36. „ 17 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 40. „ 6 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 41. „ 8 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 46. „ 1 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 47. „ 6 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 49. „ 11 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 58. „ 20 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 65. „ 6 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 70. „ 18 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 71. „ 3 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 76. „ 14 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ en zoo stond het in alle handschriften.
„ 78. „ 20 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 79. „ 16 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 83. „ 21 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 85. „ 4, 5, 10	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	wordt geschreven မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 94. „ 9	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	wordt gelezen မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 95. „ 6 in plaats van	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	staat မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 98. „ 18 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 102. „ 15 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 102. „ 23 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 105. „ 3, 5, achter	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	is မကဏိရဏ္ဍာနီ ingevoegd.
„ 106. „ 1 in plaats van	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	staat မကဏိရဏ္ဍာနီ
„ 110. „ 9 „ „	မကဏိရဏ္ဍာနီ	„	မကဏိရဏ္ဍာနီ

12291. Maliawan. Waarschijnlijk een episode uit de Rāmā, bevattende de gebeurtenissen op den berg Maliawan.
12292. { Zij dragen de titels van Romance of Sutra wijaja en Romance of Wongsā Joeda. Dit is echter verkeerd, omdat dit de namen zijn van de afschrijvers die op het eerste blad geschreven staan met *Wongsojoeda* er voor. De eigenlijke namen van deze boeken zijn ook op dat blad geschreven, maar dat gedeelte is tegen den band aangeplakt, zoodat dit niet gelezen kan worden. Het eerste schijnt Njai rāndā Taroeb te zijn.
12293. {
12294. {
12295. { Verschillende exemplaren van Gondā Koesoema. Zij verschillen on-
12296. { derling in papier, schrift en inhoud.
12297. {
12298. Babad Padjang.
12299. Van buiten staat: Ménak, Jawi nambar, a legend in Javanese. Van binnen: Menak, the history of Hamza sun of Abdulmotalib and cousin of MAHOMED from the arabic.
12300. Geschiedenis van Bantam.
12301. Babad Petjina (Geschiedenis van den Chineschen oorlog).
12302. Ardjoenā Widjājā.
12303. A Journal of the late Sultan of Java. Javanese 1812. Slechts de tien eerste bladzijden van dit handschrift bevatten hetgeen de titel aankondigt; er wordt namelijk opgegeven hoeveel karbouwen, bosjes sirie, enz. op de opgegeven datums binnen den kraton zijn gebragt. Overigens bevat dit handschrift een fragment van een oud Javaansch Wetboek, en daarna een talrijke menigte officiële stukken, zoo als de Javaansche Wetboeken voor Jogjā-karta, de nāwālā prādātā, angger ageng, anger aroebiroe (de twee laatste Wetboeken heb ik vergeleken met de Javaansche wetten voor Soerakarta, in het jaar 1844 door den Hoogleeraar T. ROORDA uitgegeven, en de belangrijkste verschillende lezingen opgeteekend; het eerste Wetboek heb ik geheel afgeschreven, omdat het zeer veel van de uitgegevene nāwālā prādātā voor Soerakarta verschilt), kontrakten tusschen de Compagnie en den Sul-

14851. Geschiedenis van al de profeten, van de schepping af; bevattende tevens de geschiedenis van het eiland Java.
14865. Een stuk doek, door Javanen beschilderd.
18397. Een stuk Kawi; onder iederen regel staat de interpretatie in het Javaansch.
18398. Code of laws, Javanese. Van binnen staat: The Pepakum or Javanese Code of Laws peculiar to the province of Cheribon. Waarschijnlijk is dit de groote Tjeribonsche *pepakem*, waaruit in 1768 door tusschenkomst van de hooge Indische Regering uittreksels zijn gemaakt en tot wetboek voor Tjeribon vastgesteld. Dit handschrift is op Hollandsch papier in folio geschreven, en vrij dik; het schrift is slecht.
18577. Een Woordenboek in het Engelsch en Javaansch, benevens een Javaansche Spraakkunst, door JOHN CRAWFURD.
18578. Een Woordenboek in het Javaansch en Engelsch, door denzelfden.
- Eenige opgaven over deze verzameling vindt men in D^r. J. J. DE HOLLANDER's Handleiding bij de beoefening der Javaansche Taal- en Letterkunde, pagg. 241—243. en 248—250.

DE JAVAANSCH E HANDSCHRIFTEN IN HET EAST INDIA HOUSE,
TE LONDEN.

De verzameling van Javaansche handschriften, welke in het East India House te Londen bewaard worden, behoorden vroeger aan den Colonel COLLIN MACKENZIE, die ze zelf tijdens het Britsch Bestuur op Java bij elkander verzameld heeft: zij zijn door hem aan het East India House ten geschenke gegeven. De onhandigheid van den boekbinder op Samarang, die, waarschijnlijk de handschriften als losse bladen ontvangen hebbende, ze door elkander ingebonden heeft, maakte het mij onmogelijk om nauwkeurig kennis met die handschriften te maken, er zouden wel zoo veel jaren aan besteed kunnen worden, als ik weken ter mijner beschikking had. Ook de inhoud der handschriften was niet hetgeen ik zocht. Ik meende evenwel

goed te doen met deze verzameling te doorloopen, en daarvan, zoo goed mogelijk, een Catalogus op te maken, dien ik hier laat volgen.

<p>I. Niti Prādja.
II. Séwākā.
III. Negārā Krāmā.</p> | } | <p>Blijkens de voorrede zijn deze drie handschriften
geschenken van KJAH I SOERĀ ADI MĒNGGĀLĀ,
zoon van SANG ADIPATI PANGĒRAN, Boepati van
Samarang aan den Heer Colonel COLLIN MAC-
KENZIE.</p> |
|---|---|--|

IV. Dit handschrift bevat :

Nº. 1. Eenige losse gezangen.

Nº. 2. De geschiedenis van SIJOENG DĀNĀ, Vorst van Ngastina.

Nº. 3. Een verhandeling over het dansen.

Nº. 4. De geschiedenis van BRĀMĀ LENGKĀRĀ.

V. Een Hollandsch-Javaansch woordenlijst, opgemaakt in drie kolommen, 1º. bevat het Hollandsch ; 2º. het Krāmā ; 3º. het Ngoko.

VI. Een poëtische geschiedenis van den oorlog tusschen de Chinezen en den Soesoehoenan. Van voren en in het midden ontbreken bladzijden.

VII. Babad Padjadjaran. In het midden zijn vele onbeschreven^e bladzijden.

VIII. Losse bladen van verschillende stukken bij elkander gebonden: veel van die bladen zijn afgescheurd.

IX. Dit handschrift bevat twee stukken: 1º. de Ambijā en 2º. een stuk Kawi uit de Brātā Joedā.

X. Babad Mataram.

XI. Een poëtisch verhaal over Joseph en eenige uittreksels uit den Koran in het Arabisch.

XII. Djājā Lengkārā.

XIII. Ramajana, in nieuw Javaansch.

XIV. Séwākā.

XV. Brātā Joedā, in Kawi, van voren ontbreken verscheiden bladen.

XVI. Geschiedenis van Java in het Madureesch, met Javaansche letters.

XVII. Geschiedenis van Java.

XVIII. Panniti Sastra.

XIX. Verschillende defekte stukken bij elkander gebonden.

XX. " " " "

XXI. " " " "

XXII. Babad Padjadjaran.

XXIII. Een poëtisch-verhaal, wiens inhoud ik niet kon volgen, omdat er allerlei andere stukken tusschen ingebonden zijn.

XXIV. " " " "

XXV. Geschiedenis van Java in oud schrift: onder iederen regel staat het nieuwe Javaansch met roode letters daaronder.

XXVI. Verschillende defekte stukken.

XXVII. Geschiedenis van Djaboen (Djoeban). Defekt.

XXVIII. Geschiedenis van Sélâ Berèt, vorst van Tjempâ.

XXIX. Geschiedenis van Java. Een dikke foliant.

XXX. Eenige defekte stukken.

XXXI. Een defekte geschiedenis van Java.

XXXII. Een boek, dat van voren en van achteren defekt is.

XXXIII. " " " "

XXXIV. Babad Kēdiri. Defekt.

XXXV. Een Javaansch verhaal, van voren en van achteren defekt.

XXXVI. Een beschrijving van den oorlog in Mētaram.

XXXVII. Verschillende defekte poëtische stukken, 2 deelen.

XXXVIII. " " " "

XXXIX. " " " "

XL. Oorlog van Troenâ Djâjâ.

XLI. Verschillende defekte stukken over mohammedaansche godsdienst en regt (pegon).

XLII. " " " "

XLIII. " " " "

XLIV. Verschillende defekte poëtische stukken.

XLV. " " " "

XLVI. " " " "

XLVII. Njahi Rândâ Tarob.

XLVIII. Eenige losse defekte stukken.

IX. Geschiedenis van Soesoehoenan Mangkoe Rat, bijgenaamd Sé-nâpati Ingalâgâ Ngabdoer Rahman Sajiddin Natagami.

Deze Romeinsche cijfers heb ik op het eerste blad van ieder handschrift geschreven, ter onderscheiding van de menigte andere cijfers, die daarop staan.

Het oordeel van den Heer E. DULAURIER over deze verzameling door geen bewijs hoegenaamd gestaafd, is, dunkt mij, wat al te gunstig (*Mémoire Lettres et Rapports*. Paris, 1843, p. 82).

DE JAVAANSCH E HANDSCHRIFTEN IN DE ROYAL ASIATIC SOCIETY

TE LONDON.

De Javaansche handschriften, welke in de Royal Asiatic Society bewaard worden, zijn voor het grootste gedeelte afkomstig van Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES; zij zijn door zijn weduwe aan voornoemde instelling ten geschenke gegeven. De namen van deze handschriften, welke ik hier geef, zoo als zij in het *Journal Asiatique*, Tom. IX, pagg. 253 en volg. zijn opgenomen, heb ik niet nader onderzocht, zoowel, omdat de tijd daartoe mij ontbrak, als omdat de vriendelijke welwillendheid van den Heer RICHARD CLARKE, Secretaris dier Society mij toestond de handschriften welke mij het belangrijkste toeschenken mede te nemen om ze af te schrijven.

1. Oeroet Kanda.
2. Djâjâ Langkârâ Mendang Kamoelan.
3. Watoe Goenoeng en Padjadjaran.
4. Babad Mataram en Kartasoera.
5. Rama Kawi.
6. Niti Sastra Kawi en Pandji Angreni.
7. Prang Tjina.
8. Babad Madjapahit.
10. Pandji Djaja Koesoema.
11. Brata Joeda, Niti Sastra en Jalah Boeda Kawi.
12. Djoegoel Moeda.
13. Pandji Angreni.
- 14, 45. Séwaka, Niti pradjâ en Sroeti.

15. Brata Joeda Kawi.
17. Rangganis, of Iman Swangsa.
18. Babad Pakoenegara.
19. Watoe Goenoeng en Babad Mataram.
- 20, 26, 37. Babad Mataram.
- 12, 39. Djaja Langkara.
22. Rama Kawi.
23. Wajang Poerwa.
24. Dewa Mandoe.
25. Wajang Gedog.
27. Niti Radja Kawi.
28. Radja Sakender.
29. Patih Gadjah Moeda.
30. Pandji Narawongsa.
31. Brata Joeda Kawi.
- 38, 43. Soerja Alam.
34. Damar Woelan.
35. Mendang Kamoelan.
36. Djoegoel Moeda, en Radja Kapakapa.
40. Repen Bramara.
46. Sadjarah Soemenap.

Van deze handschriften heb ik meegenomen de nommers 33, 36 en 43 : daarenboven nog een handschrift, dat in de lijst niet vermeld is, bevattende de Javaansche Wetboeken, Radja Kapakapa, Djoegoel Moeda en Soerja Alam. Een naauwkeurig onderzoek van deze verzameling belooft nog schoone vruchten.

Ten slotte moet ik nog melding maken van de Javaansche handschriften, welke tot de verzameling van den Heer MARSDEN behooren en in het King's College bewaard worden. Op de boven aangehaalde plaats van het Journal Asiatique (pag. 257) worden slechts de volgende vermeld:

A legendary Tale in the Javanese language and character, written on the peculiar paper of the country. In 4°.

A work in the Javanese language, written with the stylus on palmyra leaves, $7\frac{1}{2}$ inches.

Daartoe wordt nog gebragt: Ambia (P. niskh), a work described as extracts from the Koran translated into Javanese.

Deze verzameling van Javaansche handschriften leveren nog ruime stof tot uitbreiding van onze kennis der Javaansche letterkunde. Het is zeer te bejammeren, dat de directie van het Britsch Museum, dat de belangrijkste verzameling van Javaansche handschriften bevat, tot regel gesteld heeft, dat geen boek of handschrift buiten de leeskamers mag meegenomen worden; zoodat hij, die zich een afschrift van een of ander handschrift wil aanschaffen, zich een reis naar London moet laten welgevallen. Degeen, die zich dit met zijn reis voorstelt, zorge vooral van hier mede te nemen menschen, die voor hem kunnen afschrijven, zoo hij zich de tijdroovende moeite van het zelf te doen, niet wil getroosten: in Londen zijn afschrijvers van Javaansch niet te vinden.

Delft, December 1853.

Mr. S. KEYZER.